

Nr 20

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående hotellnäringsens kreditproblem.

I två inom riksdagen väckta, till bankoutskottet hänvisade likalydande motioner, nr 306 i första kammaren av herr *Andersson, Torsten*, och nr 358 i andra kammaren av herrar *Gustafsson* i Kårby och *Larsson* i Hedena, har hemställts, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om att vid pågående utredning hotellnäringsens kreditproblem prövas med beaktande av vad i motionerna anförts.

Beträffande motiveringen för motionärernas yrkande hänvisas till motionen II: 358.

Över motionerna har yttrande inhämtats från *fullmäktige i riksbanken, statens brandinspektion* och *utredningen för översyn av kreditstödet åt hantverk och småindustri*, varjämte *Svenska turisthotellens riksförbund* och *Svenska turisttrafikförbundet* erhållit tillfälle att yttra sig i ärendet.

Svenska Turisthotellens riksförbund har bl. a. anfört följande.

Den näring som förbundet företräder har alltsedan 30-talet — och särskilt under tiden efter andra världskriget — varit i stort behov av kapitalinsats. 1948 års turistutredning visade detta liksom, och i ännu högre grad, Turisthotellutredningen 1954. Sistnämnda utredning utmynnade också i ett förslag om statlig lånegaranti för näringen, vilket förslag dock ännu inte realiserats. Utredningen visade bl. a., att under åren 1939—54 antalet bäddar inom turisthotell och pensionat i landet minskat med 5 procent. Ett stort antal privatägda företag hade nedlagts, och de jämförelsevis få nytillkomna anläggningarna hänförde sig företrädesvis till de stora fritidsorganisationerna, vilka genom bidrag från det allmänna fått större möjligheter att bygga nytt än övriga. Sedan 1954 har ytterligare ett antal turisthotell och pensionat försvunnit ur marknaden och övergått till att drivas av det allmänna som alkoholisthem, sjukkassem o. d. De som i dag är till salu på grund av olika skäl kommer att gå samma öde till mötes eller, om det allmänna inte finns som köpare, att nedläggas. Förbundet har med övertygelse hävdad, att bristen på kapital för modernisering och anpassning är främsta orsaken till bortfallet inom näringen, och hävdar detta alltjämt. Vi vill dock gärna understryka, att i vissa fall sanering varit nödvändig.

I dag är läget på arbetsmarknaden ett helt annat än 1954. Då var det ont om arbetskraft av alla kategorier. I dag är tillgången särskilt på mindre kvalificerad arbetskraft på landsbygden mycket god. Vi kan därför instämma i motionärernas yttrande, att ett nedläggande av turisthotellen skulle få mycket ogynnsam verkan på arbetstillfällena på landsbygden.

Till slut får vi framhålla, att ett beslut i riksdagen i enlighet med motionärernas förslag — att pågående utredning av Kungl. Maj:t får i uppdrag att pröva denna närings kreditproblem — skulle hälsas med stor tillfredsställelse. Näringsens utövare hyser ännu — trots statsmakternas hittillsvarande passivitet — förhoppning om ett verksamt stöd från det allmännas sida. Turisthotell och pensionat fyller en stor och viktig funktion i samhället. Utökad fritid och semester ställer otvivelaktigt krav på utökad kapacitet och anpassning av semesteranläggningarna. Det är därför angeläget att turistanläggningarna beredes möjlighet till modernisering efter reselivets nya betingelser.

Förbundet hoppas att den av motionärerna föreslagna utredningen beträffande kreditstöd till vår näring snarast kommer till stånd.

Statens brandinspektion uttalar, att en icke obetydlig del av landets turisthotell erbjuder mindre tillfredsställande förhållanden ur brandförsvars synpunkt. I många fall tillstyrker emellertid brandmyndigheten dispens — i regel under ett år i taget — från skyldigheten att vidtaga erforderliga brandskyddande åtgärder. Därest den av motionärerna föreslagna vägen beträdes, skapas enligt inspektionen sannolikt sådana ekonomiska förutsättningar som gör det möjligt för vederbörande hotellägare att vidta bl. a. trängande brandskyddsåtgärder. Inspektionen anser sålunda att — därest det även ur andra synpunkter bedömes lämpligt — det skulle vara värdefullt, om turisthotellen, på sätt motionärerna uttalat, kunde jämföras med andra företag inom den mindre industrien och att, såsom en följd härav, de ifrågakommande kreditproblemen kunde prövas av den av motionärerna åberopade utredningen.

Efter att ha erinrat om 1948 och 1954 års utredningar rörande turisttrafiken betonar *Svenska turisttrafikförbundet*, att ökningen av utlänningsturismen för Sveriges del har lett till det anmärkningsvärda faktum att det under 1957 noterades över en halv miljon icke-nordiska inresor, eller cirka fyra gånger mer än under det bästa förkrigsåret. Ur ekonomisk synpunkt innebär denna ökning av utlandsturisternas antal, att vårt land tack vare turismen hämtar ett belopp i utländska valutor, som anses närma sig en halv miljard i svenska kronor — vad inlandsturismen beträffar finns ingen motsvarande möjlighet att mäta denna, men det finns grundad anledning antaga att den ökat i motsvarande grad.

Kraven på turisthotellens kapacitet och tidsenlighet har såsom anföres i motionerna under senare år ytterligare skärpts. Inför framtiden räknar *Turisttrafikförbundet* med ledning av sitt prognosmaterial med att den utländska turistströmmen, som hittills efter kriget i stort sett fördubblats vart femte år, om förhållandena i världen förblir normala, synes komma att öka med 10 eller kanske 15 procent varje år.

Om de svenska turisthotellen inte får möjligheter att motsvara utvecklingens krav föreligger enligt förbundet risk att de förlorar sin internationella goodwill, vilket kan försvåra den svenska turistvärvningen utomlands

och leda till att Sverige går miste om värdefull turistvaluta. Även de i de nämnda motionerna anförda synpunkterna om turisthotellens betydelse för sysselsättningen i kringliggande områden är i dagens situation, med dess tendens till mera ogynnsamt sysselsättningsläge, speciellt viktiga och förbundet understryker att turisthotellen på ett betydelsefullt sätt skapar arbetstillfällen för bygdens folk och dessutom ofta direkt eller indirekt även i stort medför en positiv återverkan på det lokala näringslivet.

Turisttrafikförbundet anser motionärerna ha i princip rätt, när de i företags- och sysselsättningshänseende jämför turisthotellen med andra företag inom den mindre industrien. Samtidigt understrykes att den svenska turistnäringen i dag, tagen som helhet, tillför vårt land så stora belopp i utländska valutor, att den som exportnäring betraktad är verkligt betydande. Inom denna näring är turisthotellen givetvis en betydelsefull del — man kan med viss rätt säga, att de intar en nyckelposition — och frågan om deras kreditproblem är av detta skäl av sådan vikt, att den enligt förbundets uppfattning snarast möjligt bör tas upp till behandling av statsmakterna.

Fullmäktige i riksbanken, som avstyrker motionerna, anför bl. a. följande.

Den av motionärerna åberopade bristen på hotellrum, särskilt för utländska turister, har främst varit ett storstadsproblem. Genom de senaste årens hotellbyggen i rikets största städer kan denna brist numera väsentligen anses hävd. Beträffande de s. k. turisthotellen på landsbygden torde deras ekonomiska svårigheter till icke ringa del bero på en djupgående strukturell omdaning av turisttrafiken, som är långt ifrån avslutad och som bl. a. genom motorturismen synes innebära en viss frigörelse från dessa företag till förmån för enklare och billigare logiformer, till förmån för camping, utlandsresor o. d. Ingen sakkunniginstans torde så länge denna omdaning pågår kunna avgöra vilka företag inom branschen, som ha förutsättningar till rimlig avkastning på längre sikt.

Fullmäktige kunna icke heller dela motionärernas uppfattning, att de främsta orsakerna till turisthotellens finansieringssvårigheter skulle vara att söka i affärsbankernas relativt restriktiva kreditbedömning inom detta område. Snarare torde bankernas hållning — utom som en följd av den rådande knappheten på kapital — kunna ses som en realistisk bedömning av turisthotellens framtida möjligheter att kunna taga ut sådana priser för sina tjänster, att investeringar i ny- och ombyggnader skulle kunna förräntas. Det torde förtjäna erinras om att enligt 1954 års utredning de större välskötta turisthotellen vid affärsmässig drift skulle behöva höja sina priser med ca 20 procent. Sådana prishöjningar anses inom branschen omöjliga att uttaga. Turisthotellen vågade icke ens uttaga de relativt blygsamma prishöjningar, som medgavos under senare delen av den period, då branschen var underkastad priskontroll. Det sannolika efterfrågebortfallet bedömdes bli större än de eventuella intäktsökningar, som prishöjningarna skulle kunna ge.

Branschens kreditsvårigheter torde också sammanhånga med det förhållandet, att turisthotellens fastighetsbestånd är ålderstiget och i väsent-

liga avseenden olämpligt för sitt ändamål med de krav, som måste ställas i dag.

Möjligheterna för att uppnå tillräckliga kostnadssänkningar genom rationellt planerade nybyggnader torde likaledes vara ytterst begränsade. Enligt 1954 års utredning visade två helt nystartade större turisthotell i fjälltrakterna — således anläggningar med två säsonger — sämre resultat än något av övriga undersökta företag, trots att anläggningskostnaderna i bägge fallen delvis subventionerats. Utredningen drog också slutsatsen att »en nyetablering av turisthotell på affärsmässig grund för närvarande ter sig i det närmaste utesluten». Läget torde under den tid som förflutit sedan dess icke ha förbättrats.

Fullmäktige kunna icke heller dela motionärernas uppfattning att turisthotellen skulle vara jämförliga med andra företag inom den mindre industrien i företags- och sysselsättningshänseende. Den korta säsongen, för flertalet turisthotell ej överstigande 2—3 månader, varav i allmänhet endast 3—6 veckor med full beläggning, torde göra turisthotellens betydelse för landsbygdens framtida sysselsättningsmöjligheter skäligen obetydlig, allra helst som en av de främsta målsättningarna för en sanering av näringen måste vara att söka kraftigt minska personalkostnaderna. Något lämpligt alternativ till industriell företagsamhet på landsbygden torde turisthotellen av dessa skäl icke kunna sägas erbjuda.

Slutsatserna av vad ovan anförts synas bli, att därest statliga stödåtgärder skulle övervägas, dessa måste få formen av subventioner, vilka i nuvarande statsfinansiella läge torde vara uteslutna, däremot icke av krediter.

Utredningen för översyn av kreditstödet åt hantverk och småindustri framhåller bl. a., att även om turisthotellens kreditproblem redan varit föremål för viss utredning, synes emellertid ett slutligt ställningstagande till detta spørsmål kunna antagas kräva fortsatta grundliga överväganden och utredningar bl. a. rörande turistnäringens allmänna ställning i samhällsekonomin, dess lönsamhet och utvecklingsmöjligheter liksom ock ingående prognoser om turismens framtida strukturutveckling. De undersökningar som sålunda fordras som grundval för mera slutgiltiga överväganden om turisthotellnäringens kreditproblem är av en helt annan art än den huvudsakligen tekniskt administrativa undersökning, som utredningens nuvarande uppdrag avser. Det framhålles också, att utredningen för närvarande icke har en sådan sammansättning att den lämpar sig för att behandla spørsmål angående turisthotellens kreditproblem, vilka måste förutsättas vara helt artskilda från de arbetsuppgifter som enligt direktiven innefattas i utredningens uppdrag. En utvidgning av utredningsuppdraget på sätt i motionerna föreslagits skulle medföra en avsevärd förskjutning av utredningens arbete, därest icke den utvägen väljes att låta arbetet å nytillkomna uppgifter anstå tills utredningen fullgjort övriga arbetsuppgifter. En sådan anordning skulle å andra sidan innebära att utredningsarbetet vad avser de förra skulle försenas. Med hänsyn till det anförda anser sig utredningen icke böra förorda, att utredningens uppdrag utvidgas att även avse turisthotellnäringens kreditproblem.

Utskottet

De problem hotellnäringsen stått inför under efterkrigstiden har föranlett två utredningar, dels av 1948 års turistutredning, som avgav sitt betänkande år 1951 (SOU 1951: 49), dels ock av en inom Svenska turisttrafikförbundet på uppdrag av handelsdepartementet tillsatt kommitté, vilken avgav sitt betänkande den 15 oktober 1954.

Motionärerna har nu föreslagit, att utredningen för översyn av kreditstödet åt hantverk och småindustri borde få i uppdrag att pröva även hotellnäringsens kreditproblem. Detta skulle kunna ske på så sätt att utredningen finge särskilda tilläggsdirektiv. Enligt de nu gällande direktiven kommer utredningen nämligen att beakta turistnäringsen endast då det gäller gränsdragningen mellan hantverk och industri samt annan därmed jämförlig verksamhet å ena sidan samt andra näringsgrenar å den andra. Utredningen har däremot icke att ingå på kreditproblemen inom turistnäringsen. Såvitt utskottet kan bedöma bör en ändring härutinnan knappast ifrågakomma med hänsyn till att utredningen till övervägande del är av teknisk och administrativ karaktär och att arbetsuppgifterna hänför sig till bestående stödformer.

Utskottet vill härutöver framhålla att hotellnäringsens kreditproblem får ses i samband med lönsamhetsutvecklingen inom näringsen. Den strukturförändring som kunnat iakttagas på detta område och som kan väntas fortgå länge än påverkar i hög grad räntabilitetsförhållandena och försvårar samtidigt framtidsbedömningen. Utskottet förutsätter att kreditproblemen kommer att beaktas då Kungl. Maj:t tar ställning till de förslag, som framlagts av 1954 års utredning rörande de företagsekonomiska förhållandena inom turisthotellnäringsen.

Utskottet hemställer,

att motionerna I: 306 och II: 358 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 25 mars 1958

På bankoutskottets vägnar:

F. BOO

Närvarande:

från första kammaren: herrar Boo, Domö, Krügel, Strandler, Mannerskantz och Danmans;

från andra kammaren: herrar Sköldin, Larsson i Julita, Regnéll*, Andersson i Ronneby, Carlsson i Tibro, Svensson i Stenkyrka, Löfgren* och Hagnell.

* Ej närvarande vid justeringen.